

Nr 131

Utlåtande i anledning av väckt motion om den framtida användningen av utrikesministerhotellet.

(4:e avd.)

I en inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 564) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning av den framtida användningen av utrikesministerhotellet med särskild tanke på att där låta inrymma Koreografiska Institutet eventuellt Dansmuseet och låta den tidigare beslutade restaureringen komma till stånd inom en ej alltför avlägsen framtid.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från *byggnadsstyrelsen*. Därjämte har på utskottets begäran *Koreografiska Institutet* och *Dansmuseet* yttrat sig i ärendet. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. I yttrandena över förevarande motion har från såväl Koreografiska Institutets som Dansmuseets sida framhållits att ett ianspråktagande av utrikesministerhotellet för dessa båda institutioners räkning ur skilda synpunkter skulle innebära en idealisk lösning av deras lokalbehov. Byggnadsstyrelsen åter har erinrat om att projekteringen av det omfattande restaureringsarbetet har siktat till fortsatt användning av byggnaden som representationsbostad åt utrikesministern. Arbetet hade hösten 1965 fortskridit så långt att styrelsen kunde inge framställning om rätt att påbörja restaureringen med anlitanande av medel som stod till Kungl. Maj:ts förfogande samt ackumulerade underhållsmedel. På grund av arbetsmarknadssituationen inom Stockholms-området ansågs projektet emellertid böra stå tillbaka för andra statliga byggnadsföretag. Dessutom pågick utredningar om en genomgripande omgestaltning av återstoden av det kvarter, där fastigheten är belägen. Frågan om en ändrad användning av utrikesministerhotellet har därför ansetts kunna hållas öppen åtminstone till dess att stadsplanefrågorna för kvarteret klarnat. Vid eventuella överväganden om en ändrad användning av byggnaden är det dock enligt styrelsens bestämda uppfattning uteslutet att anpassa den för Koreografiska Institutet, då byggnadens art, utformning och inredning talar emot en permanent sådan användning.

Styrelsen har i sitt yttrande slutligen framhållit att Koreografiska Institutets lokalfråga varit föremål för olika överväganden. Bl. a. har möjligheten undersökts att förlägga institutet till den tillbyggnad som planeras för musikhögskolan. Där skulle i så fall också inrymmas Dansmuseet samt musikhistoriska museet, dvs. institutioner med visst samband med Koreografiska Institutet.

Utskottet finner det i och för sig angeläget att lokalfrågorna för Koreografiska Institutet och Dansmuseet får en tillfredsställande lösning. Enligt vad utskottet erfarit har byggnadsstyrelsen numera till Kungl. Maj:t ingivit en särskild framställning rörande den i det föregående berörda tillbyggnaden för musikhögskolan m. m. Styrelsen överväger också, enligt uppgift, att i annan ordning lösa de båda institutionernas lokalbehov. Med hänsyn till angivna förhållanden kan utskottet icke finna det motiverat att från riksdagens sida göra en särskild framställning av det slag motionärerna yrkat.

Utskottet hemställer följaktligen,

att motionen II: 564 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 november 1966

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Näsström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Fritz Persson, Per Jacobsson, Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bengtson, Eric Gustaf Peterson, Nyman och Strandberg; samt

från a n d r a kammaren: herrar Bohman, Karlsson i Olofström, Ståhl, Almgren, fröken Elmén, herrar Lindholm, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Kårby, Cassel, Fagerlund, fru Holmberg, herrar Blomkvist, Mundebo och Alemyr.

Bilaga

Yttranden över motionen II: 564

Byggnadsstyrelsen (9.5.1966)

Utrikesministerhotellet är enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 jan. 1935 upptaget i den av byggnadsstyrelsen enligt kungl. kungörelse nr 744, 1920 med föreskrifter rörande det offentliga byggnadsväsendet uppgjorda förteckningen över byggnadsminnesmärken, vilka skall åtnjuta särskild omvårdnad. I kungörelsens § 21 säges bl. a. att byggnadsminnesmärke eller dess inredning icke må utan Kungl. Maj:ts tillstånd användas till ändamål, varigenom dess kulturhistoriska eller konstnärliga värde förminskas. Byggnaden har av hävd ända sedan dess övergång i kronans ägo år 1786 använts som bostads- och representationslokaler för någon högre tjänsteman, under de sista hundra åren huvudsakligen och praktiskt taget oavbrutet till sittande utrikesminister.

Byggnaden inrymmer ett flertal praktgemak av högt kulturhistoriskt och konstnärligt värde. Förmåliga tapeter och boaseringar, vackra parkettgolv och kakelugnar ingår i dess inredning. Även en del dörröverstycken målade av Masreliez finns bevarade.

Byggnaden är i sådant skick att en upprustning är nödvändig. I avvaktan på denna upprustning upplät byggnadsstyrelsen med utrikesministerns medgivande år 1964 en del lokaler till koreografiska institutet.

Institutet disponerar i dag utrymmen för undervisning, kök och garderob i bottenvåningen, för kansliet i vän. 1 tr. och för dansundervisning med tillhörande omklädnad samt för lärare i vän. 2 tr. Övriga utrymmen i byggnaden användes i stor utsträckning till förvaring av möbler och ljuskronor, bl. a. sådana som hör hemma i rum, som nyttjas av institutet, samt i bottenvåningen i hörnet Stallgatan—Blasieholmstorg till vaktmästarbostad.

I bankettsalen i vän. 2 tr. där dansundervisning bedrivs, har byggnadsstyrelsen för att undvika förslitning nödgats borttaga och tillsvidare på annan plats magasinera det ursprungliga parkettgolvet i avvaktan på husets upprustning. Utmed väggarna i samma sal har en horisontell stång monterats. Från de flesta rum har möbelinredningen evakuerats och magasinrats. Dessa åtgärder är icke helt förenliga med syftet i nämnda kungörelse om byggnadsminnesmärken.

Projekteringen av det omfattande restaureringsarbetet, som siktat till fortsatt användning av utrikesministerhotellet som representationsbostad åt utrikesministern, hade hösten 1965 fortskridit så långt, att byggnadsstyrelsen kunnat inge framställning om rätt att påbörja arbetet med anlåtande av medel, som står till Kungl. Maj:ts förfogande, samt ackumulerade underhållsmedel. Emellertid var arbetskraftssituationen inom Stockholmsområdet redan under hösten 1965 sådan, att detta objekt ansågs böra stå tillbaka till förmån för andra statliga byggnadsföretag, som förvägrats igångsättningstillstånd. Till detta skäl för uppskov kommer de pågående utredningarna om en genomgripande omgestaltning av återstoden av kvarteret. Nybyggnader inom kvarteret, underbyggnad av Blasieholmstorg och nybygg-

nader på södra sidan av torget kan tillskapa en situation, som innebär att utrikesministerhotellet under 5 å 7 år framåt blir beläget mitt i en av innerstadens största byggarbetsplatser. Byggnaden blir under denna tid tämligen oanvändbar i varje fall som representationsbostad för utrikesministern.

I det uppkomna läget kan frågan om ändrad användning av utrikesministerhotellet hållas öppen åtminstone till dess att stadsplanefrågorna för kvarteret klarnat. Om det blir överväganden om en ändrad användning av byggnaden, så är det dock därvid enligt byggnadsstyrelsens bestämda uppfattning uteslutet att aptera den för koreografiska institutet. Byggnadens art, utformning och inredning talar emot en sådan permanent användning.

Koreografiska institutets lokalfråga har varit föremål för olika överväganden. F. n. undersöker styrelsen möjligheten att inrymma institutet i den tillbyggnad som planeras för musikhögskolan. Där skulle i så fall också inrymmas dansmuseet — f. n. i operahuset — samt musikhistoriska museet, dvs. institutioner med visst samband med koreografiska institutet.

Koreografiska Institutet (14.5.1966)

Koreografiska Institutets verksamhet

Koreografiska Institutet är sedan några år inrymt i huset Blasieholmstorg 8. Vid det verkar ett 20-tal lärare och något mindre än hälften så många pianister. Undervisningen sker samtidigt i 4 skilda klasser-årskullar, varav några i vissa avsnitt delas upp ytterligare i två. Särskilt på den avdelning, som utbildar koreografer, sker enskilda övningar hela tiden, varvid varje elev arbetar i enrum. Till detta kommer att Koreografiska Institutet i viss utsträckning tränar dansare för sina blivande koreografers behov av levande material att komponera dans med, samt att man måste härbärgera barngrupper i olika åldrar för pedagogelevernas motsvarande behov av praktisk övning i att undervisa.

Utrymmesbehovet

Det sagda ger en bild av Koreografiska Institutets behov av rum för sin verksamhet. En del av dessa rum kan vara av mindre storlek, nämligen de som används för sittande undervisning, i teoretiska ämnen och t. ex. i de musikaliska; men den huvudsakliga undervisningen måste dock alltid ske i salar av större format, som medger dansant utveckling, stor rörlighet över en väl tilltagen yta.

Sådana väl tilltagna rum finns i tillräcklig omfattning i huset Blasieholmstorg 8. De har i alla hänseenden lämpliga proportioner, jämna, fint avvägda fyrkanter, och den behövliga takhöjden (för språng och lyft i baletten). Dessa rum är som gjorda för Koreografiska Institutets behov, och till dem kommer ett ävenledes tillräckligt antal smärre, vidare ett badrum med duschar i vardera av 2:a och 3:e våningarna, samt utrymmen för omklädnings med mera. Det vore inte möjligt att finna ett hus bättre lämpat för Koreografiska Institutets speciella behov än detta.

Koreografiska Institutet utnyttjar det helt, men därvid är att märka att vissa delar av huset är så smalt byggda att filer av genomgångsrum med ringa bredd uppstår. Detta medför ett »spill» av utrymmen, som Koreografiska Institutet självt inte kan göra något åt, men när dessa filer förbinder områden av fastigheten, som Koreografiska Institutet behöver, kan de dock

inte användas för något ändamål som vore helt främmande. Hur dessa utrymmen skulle kunna bli till nytta, kommer Dansmuseet att lämna en redogörelse för.

Koreografiska Institutets behov av läge

Koreografiska Institutet kan inte ligga var som helst i staden. Dels kommer det förmodligen alltid att behöva dela viss personal med Operan, dels måste några av dess lärare även kunna betjäna Statens Skola för Scenisk Konst inemellan lektionerna på Institutet. Det talas dessutom om att Koreografiska Institutet ska överta ansvaret för utbildning av professionella dansare, som en central anstalt härför i landet. Det blir i så fall ännu viktigare att eleverna har nära till Operan för praktiska övningar, scentjänst m. m. Under alla förhållanden bör Koreografiska Institutet således ligga mycket nära Operan och helst även i närheten av Skolan för Scenisk Konst.

Dessa bägge villkor uppfyller Blasieholmstorg 8 — det ligger precis mitt emellan bägge institutionerna. Båda dessa kan av lärare och elever nås till fots på ett par minuter. Vinsten i tid och löner (och reseutgifter) när så många människor dagligen är inblandade, är svår att beräkna. Vinsten i organisationshänseende och genom arbetstidens effektiva utnyttjande är ofantlig.

Koreografiska Institutets framtida behov

Koreografiska Institutet har flyttat in i Blasieholmstorg 8 sådant det är, med ytterst obetydliga justeringar av huset. Några nämnvärda sådana — utöver det normala underhållet av fastigheten som sådan — behövs heller knappast, ifall huset får förbli i sin nuvarande användning. Koreografiska Institutet kräver inga dyrbara reparationer, moderniseringar eller ombyggnader för sin nuvarande verksamhet i huset!

Något annorlunda ställer det sig, ifall Statsmakterna finner lämpligt att uppdra åt Koreografiska Institutet att även ta hand om den centrala utbildningen av dansare i landet — en verksamhet analog med den som Statens Skola för Scenisk Konst upprättats för, när det gäller skådespelare.

I så fall behövs ytterligare några balettsalar. Utrymmen för dessa finnas på den nu tomma vinden i Blasieholmstorg 8. Med bibehållande av taket intakt, kan ett flertal stora salar med lätthet inredas. På gården finns en fristående stallbyggnad. Också denna kan komma till användning, ifall man önskar få en centralt belägen liten dansteater, eller experimentscen. Man kan då konstruera ett scenhus i fyrkanten mellan stallet och östra huslängan, där tre yttermurar alltså redan finns, och en fjärde plus tak skulle tillfogas. Även på andra sätt kunde stallet tillgodogöras verksamheten. Överhuvudtaget finns inom Blasieholmstorg 8 alla de möjligheter till framtida utvidgning av Koreografiska Institutets verksamhet, som man idag kan förutse.

Därvid är att märka — och särskilt understryka — att Koreografiska Institutets verksamhetsformer är sådana, att det gamla fina husets arkitektur och karaktär på intet sätt kommer att förändras. Koreografiska Institutet låter sig infogas i huset sådant detta är, och i full harmoni med fastighetens egenheter.

Utredningsmannens åsikt

Efter överläggningar med utredningsmannen, dr Åke Meyerson i Ecklesiastikdepartementet, har framkommit, att även han delar åsikten, att allt

vad som Statsmakterna avser att uppdra åt Koreografiska Institutet i framtiden, kommer att rymmas inom Blasieholmstorg 8. I stort sett oavsett hur utbildningen i framtiden kommer att organisatoriskt och administrativt gestaltas — poängterar dr Meyerson — så kommer huset att vara inte bara tillfyllest för ändamålet, utan även utomordentligt lämpligt.

Sammanfattning och konklusion

Med hänsyn till vad ovan konstaterats om husets sällsynta lämplighet för ändamålet, med hänsyn även till att Koreografiska Institutets närvaro kommer att göra ett bibehållande av husets karaktär som kulturell byggnad och arkitektoniskt minnesmärke fullt möjligt — med tanke även på de tidsutdräkter, de svårigheter att finna central tomtmark, de stora kostnader som ett nybyggande av lokaler åt Koreografiska Institutet annars komme att åsamka staten — hemställer Koreografiska Institutet på det allra enträgnaste att beslutande myndigheter måtte låta fastigheten Blasieholmstorg 8 få förbliva i danskonstens tjänst permanent, bli ett »DANSENS HUS» ett värdigt och allmännyttigt ändamål, som passar det gamla huset.

Dansmuseet (15.5.1966)

Vad är Dansmuseet?

Dansmuseet tillkom 1950 genom att den internationelle teatermannen och samlaren Rolf de Maré flyttade större delen av sitt ryktbara Les Archives Internationales de la Danse från Paris till hans fädernesland Sverige. Han avsåg med detta att donera det till Sverige (staten), och gåvan togs emot av Kungl. Teaterns styrelse. Till sin död för två år sen trodde han att han hade donerat sitt museum till Svenska Staten via en officiell institution. Nu visar det sig att detta formellt inte torde vara alldeles oomtvistligt, enär Kungl. Teatern till formen är ett bolag. Det torde dock bara vara en tidsfråga innan Museets status som offentlig svensk egendom blir fastställd.

Les Archives Internationales de la Danse var det första museet och forskningsinstitutet i världen, som hade dansens estetik och historia som föremål. Efter kriget blev det för betungande för en privatman att driva, inrymt som det då var i två uteslutande för ändamålet inredda trevånings fastigheter ett stenkast från Trocadéro i Paris mitt.

Till Sverige gick de ovärderliga asiatiska samlingarna, och därtill bl. a. Svenska Balettens hela material, inklusive nästan alla skisser för balett som Leger gjort, verk av Bonnard, Chirico, Cocteau, Steinlen, Picabia, Foujita m. fl. och svenskar som Dardel och Nerman m. fl. Denna kollektion av skisser för balettdekorationer och kostymer anses som världens näst förnämsta (efter Wadsworth Atheneum-museets i USA samling). Asiensamlingarna saknar totalt motstycke — även i Asien av idag, och skulle numera inte återigen kunna hopbringas, då så mycket försvunnit i sina hemländer.

Förutom kostymer, modellteatrar, musikinstrument, masker, accessoarer m. m. från alla asiatiska danskulturer, och annat från olika världsdelar, har Dansmuseet ett omfattande och värdefullt arkiv. I detta ingår en stor samling filmer, mest tagna på Museets egna expeditioner, tiotusentals foton, musikinspelningar, dokument, ikonografika och beskrivningar, samt litteratur.

Det är alltså ett betydande instrument för utbildning, hobbyverksamhet, forskning och kulturaktivitet överhuvudtaget — som nu i allt väsentligt ligger

bundet och obrukbart i otjänliga lokaler, till större delarna ej åtkomligt alls. Det är hela det centrala bildningsmaterialet i vårt land i en konstart, som just nu med stormsleg erövrar nya intresserade (inte minst tack vare TV).

Vad behöver Dansmuseet?

Dansmuseet behöver givetvis utställningslokaler. Men det är inte givet att utställningen ska vara permanent ens till någon del. Enligt min åsikt vore det rättare för ett konstmuseum av detta slag att hellre satsa på varandra avlösande utställningar kring ett tema i taget, antingen hämtade ur de egna magasinerna, eller lånade från andra, inte minst utländska, samlingar. Ett sådant förfarande skulle kunna ge vår publik nya inspirerande impulser varje år, berika både teaterns och konstens utveckling i vårt land. Det finns en lång rad av de mest fascinerande utställningar som är praktiskt möjliga, men fortfarande ogjorda!

Den seriösa grunden i en institution som Dansmuseet är vetenskaplig forskning. Mina föreläsningar på Stockholms Universitet har visat mig att det numera finns en kull av intresserade ungdomar, som vill gripa sig an med de vita fält på kulturhistoriens karta, som dansens andel i gångna epokers sociala och konstnärliga liv till stor del utgör. Vi har alltså redan ett arkiv, och vi har dessutom tack vare Rolf de Maré's testamentariska överlämnande av flera millioner kronor till sådana ändamål, även möjligheter att utöka och komplettera våra arkiv och samlingar, och till att själva bestrida många andra kostnader i samband med en flyttning av Museet. Vi saknar egentligen bara ett ställe att flytta till, där vi kan härbärgera samlingarna, och de studerande.

Den inte minst intressanta uppgift, som Dansmuseet har föresatt sig, är att i samarbete med bildningsorganisationerna ta emot och organisera cirkelverksamhet i stor skala. Museets utställningslokaler ska efter stängningsdags, på kvällarna, förvandlas till studierum för grupper, som gör danskonsten till sin hobby. Det finns en stor efterfrågan, som f. n. inte tillmötesgås (sist vi gjorde en konventionell serie föredrag, inte särskilt attraktiva efter vårt bedömande, anmälde sig genast 300 ungdomar — som exempel nämnt). Dansmuseet har redan avtalat ett samarbete med ABF häri, som ska börja så snart vi får de nu länge väntade utrymmena.

Blasieholmstorg 8, där Koreografiska Institutet redan är inrymt, skulle betyda den idealiska lösningen av Dansmuseets platsbehov. Museets skådesamling-utställningar kunde inrymmas på nedre botten, och det finns i huset en rad rum, som Koreografiska Institutet inte kan använda, men som passar till forskarrum, arkiv, bibliotek, filmrum, musikrum m. m. dylikt. Det är tack vare att fastigheten (som består av tre ursprungliga, som slagits ihop) har en sådan unik mängd av trapphus, som man kan använda den så väl till musei- och studieändamål.

Här vill jag också omnämna att ett par rum har kvar sin antika inredning, med sidentapeter. De är f. n. låsta. Dessa rum kan bilda kärnan i en festlig miljö, för mottagningar av kulturella slag, besökande kulturpersonligheter och dylikt, deras presskonferenser m. m. varom motionärerna talar, och det är väl att märka, att ett museum så centralt beläget även härutinnan kan påta sig kulturtjänster, om så önskas. Ett modernt museum är mycket flexibelt — det kan, och bör, dras in i många sammanhang, brukas till många evenemang, och därvid ingalunda hålla snävt på sina egna gränser.

Dansmuseet skulle gå mycket väl in i huset Blasieholmstorg nummer 8, och bilda ett naturligt komplement till Koreografiska Institutet. För dettas del skulle fördelen av att ha danskonstens bildningscentrum tillgängligt för alla elever, i samma hus, vara ovärderlig. Men även för Museets mer utåtriktade, bredare studieverksamhet, vore det å andra sidan bra att sammanbo med Koreografiska Institutet, som skulle erbjuda naturliga levande exempel och demonstrationsmaterial för lekmannastuderandena.

Dansmuseet — som nu vilar i en skön törnrosasömn i Kungl. Teaterns i och för sig vackra utställningshall — skulle samman med Koreografiska Institutet bilda ett centrum för danskonsten, sjudande av liv och aktivitet, ett enda centrum som omsluter de högre studierna av dans både praktiska och teoretiska, för amatörforskare och hobbystuderande, för hela den snabbt växande krets av människor, som finner dansen vara ett fascinerande nytt ämne till berikande livsinnehåll, och sysselsättning utanför yrkets och vardagens.

Det är vår varma förhoppning, att statsmakterna ska ta detta tillfälle, att med ett enda grepp ordna hela grundvalen för danskonstens nya ställning i det moderna samhället.

Koreografiska Institutet jämte Dansmuseet under samma tak, mitt i hjärtat av huvudstaden!

Dansens folk kommer att visa Statsmakterna att Ni får valuta för Ert hus!